TÜRKİYE'DE ÖĞRENİM GÖREN ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN SOSYAL VE EKONOMİK DURUMLARI

Harun ŞAHİN

Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye, harunsahin@gazi.gov.tr.

ÖZET

Son yıllarda, Türkiye Cumhuriyeti'nde devlet ve vakıf üniversitesi sayılarında hızlı bir artış yaşanmıştır. Bu sayı 2022 yılında 204 yükseköğretim kurumuna ulaşmıştır. Modern zamanların teknolojik imkânlarının da etkisiyle eğitimde uluslararasılaşma daha sık gündeme gelen bir konu olmuştur. Yükseköğretim kurumlarının sayısının artışı, değişen eğitim anlayışı, gelişen imkânlar *vb.* uluslararası öğrencilerdeki artışı ve çeşitliliği de beraberinde getirmiştir. Yükseköğretimde uluslararasılaşma kavramı, devlet kalkınma planlarına da yansıyarak, bir devlet politikası haline gelmiştir. Bu da gerek devlet gerekse vakıf yükseköğretim kurumları için Uluslararasılaşma ve yabancı öğrenci sayılarının arttırılmasını bir hedef haline getirmiştir. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) tarafından hazırlanan, 2022 Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu'nda 2020-2021 Akademik yılında 198 yükseköğretim kurumumda 223.978 yabancı uyruklu öğrenci öğrenim gördüğü bilgisine ver verilmiştir. Bu çalışmada Türkiye'de bulunan uluslararası öğrencilerin sosyal ve ekonomik durumları ile ilgili bir durum tespiti yapılmıştır. Çalışma kapsamında 417 uluslararası öğrenciye ulaşılmıştır. Örneklem oluşturulurken bir kıstas belirlenmemiş, random usulü tercih edilmiştir. Türkiye genelindeki anket çalışmasına 30 farklı ülke vatandaşı olan, 28 farklı üniversitede öğrenim gören 417 uluslararası öğrenci katılmıştır. Yapılan tespitlere göre katılımcıların %51'inin öğrenim masraflarının ailesi tarafından karşılandığı, %19'unun yarı zamanlı bir işte çalıştığı, %25'inin burs imkânına sahip olduğu anlaşılmıştır. Barınma imkânları bakımından, ankete katılanların %52'sinin kiralık dairede, %14'ünün Kredi Yurtlar Kurumuna ait yurtlarda, %12'sinin de özel teşebbüsler tarafında işletilen yurtlarda ikamet ettiği etmektedir. Öğrencilerin yaklaşık %73'ünün sağlık sigortasının bulunduğu ama %27'sinin herhangi bir sağlık güvencesinin olmadığı, öğrencilerin %37'sinin ekonomik zorluklarla, %17'sinin okula uyum sorunu ile %12'sinin ikamet zorluğuyla, %2'sinin öğrenim vizesi ve kayıt zorluğuyla karşılaştığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye'deki uluslararası öğrenciler, sosyal ve ekonomik durul, ihtiyaç analizi, durum çalışması

SOCIAL AND ECONOMIC STATUS OF INTERNATIONAL STUDENTS EDUCATION IN TURKEY

ABSTRACT

In recent years, there has been a rapid increase in the number of state and foundation universities in the Republic of Turkey. This number has reached 204 higher education institutions in 2022. With the influence of the technological possibilities of modern times, internationalization in education has become a topic that has come to the fore more frequently. The increase in the number of higher education institutions, the changing understanding of education, developing opportunities, etc. It has brought with it the increase and diversity in international students. The concept of internationalization in higher education has become a state policy by being reflected in state development plans. This has made internationalization and increasing the number of foreign students a target for both state and foundation higher education institutions. In the 2022 University Monitoring and Evaluation General Report prepared by the Council of Higher Education (YÖK), it is stated that 223,978 foreign students are studying in 198 higher education institutions in the 2020-2021 academic year. In this study, a due diligence has been made regarding the social and economic status of international students in Turkey. Within the scope of the study, 417 international students were reached. While creating the sample, no criteria were determined, the random method was preferred. 417 international students, who are citizens of 30 different countries and studying at 28 different universities, participated in the survey throughout Turkey. According to the findings, it was understood that 51% of the participants' education expenses were covered by their families, 19% were working in a part-time job, and 25% had scholarship opportunities. In terms of accommodation opportunities, 52% of the respondents live in rented flats, 14% live in dormitories owned by the Credit and Dormitories Institution, and 12% live in dormitories operated by private enterprises. Approximately 73% of the students have health insurance but 27% do not have any health insurance, 37% of the students have economic difficulties, 17% have problems in adapting to school, 12% have residence difficulties, 2% have a study visa and was found to have difficulties in registration.

Keywords: International students in Turkey, social and economic situation, needs analysis, case study

GİRİŞ

Bilim ve teknolojideki hızlı ilerlemeler bilgiye erişimi kolaylaştırmıştır. Ülkelerin eğitim politikaları, daha iyi şartlarda eğitim alma isteği, göç ve beşeri huzursuzluklar yükseköğrenim yaşındaki öğrencileri yeni arayışlara itmiştir. Bu arayışların bir neticesi olarak hem tüm dünyada hem de Türkiye'de uluslararası öğrenci sayıları artmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nde 2020-2022 eğitim ve öğretim yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu doğrultusunda 204 yükseköğretim kurumunun faaliyette bulunması uygun görülmüştür. Bunların 127'si devlet üniversitesi, 73'ü vakıf üniversitesi ve 4'ü vakıf meslek yüksekokuludur (YÖK, 2022, s.9).

Türkiye'de, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'na tabi olan gerek devlet, gerek vakıf üniversitelerinin (özellikle vakıf üniversiteleri) sayısındaki artışa ile uyumlu olarak eğitim finansmanı da önemli bir problem olmuştur. Bu anlamda daha sık gündeme gelen konulardan biri de yükseköğretimde uluslararasılaşma kavramını olmuştur. Denilebilir ki yükseköğretimin uluslararasılaşmasının bir motivasyonu da yükseköğretim kurumlarının finansmanı ile ilgili arayışlardır. Şüphesiz Çetinkaya (2017)'nın da işaret ittiği gibi, yükseköğretim kurumlarının özel gelir

kaynakları olarak harçlar, bağışlar, farklı hizmetlerden gelen ödemeler (döner sermaye gelirleri), ticari olarak yapılan araştırma gelirleri ve özel sektör tarafından yapılan destekler sayılabilir. Öğrenci ve aileler tarafından ödenen harçlar, genelde yükseköğretimin özel gelir kaynakları içerisinde en büyük payı oluşturmaktadır. Böylece, devlet ile ebeveynler arasında yükseköğretimin maliyeti paylaşılmaktadır. Öğrenciler için harçlar, öğrencilerin yükseköğretime olan taleplerini belirleyen unsurların başında gelmektedir (Özekicioğlu, 2013: 34-40).

Dünya geneline baktığımızda, Türk yükseköğretim kurum ve kuruluşlarının uluslararasılaşma bağlamında dünyadaki öğrenci sayısına kıyasla önemli bir yer tutmadığı söylenebilir. Zira 1975'te tüm dünyada bir milyonun altında olan uluslararası öğrenci sayısı, 1990'da 1,3 milyona, 2000'de 2,1 milyona ulaşmıştır. 2010'da bu sayı 4,1 milyon olarak gerçekleşmiştir. Yükseköğretim uzmanlarının öngörülerine göre bu artış devam ederek 2025 yılında 8 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir (Çetinsaya, 2014,s.143). Bu sebepledir ki T.C. Yükseköğretim Kurulu ve yükseköğretim kurumları tarafından, uluslararasılaşma bir hedef olarak belirlenmeye başlamıştır. Yükseköğretim Stratejik Planında da "Türkiye yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşma düzeyini arttırmak" bir stratejik hedef olarak belirlenmiştir (YÖK, 2016, s. 25).

Üniversitelerin uluslararasılaşması ile ilgili olarak, 2019-2023 yıllarını kapsayan On Birinci Kalkınma Planı'nda şu hedeflere yer verilmiştir:

> *563. Ülkemizin yükseköğretim alanında uluslararasılaşma düzeyi artırılacaktır.*
> *563.1. Etkili tanıtım çalışmalarıyla yükseköğretim sistemine uluslararası erişim kolaylaştırılacaktır.*
> *563.2. Yükseköğretim sistemindeki nitelikli uluslararası öğrenci sayısı artırılacaktır.*
> *563.3. Nitelikli yabancı uyruklu akademisyenlerin toplam istihdamı oranı içindeki payı artırılacaktır.*
> *563.4. Yabancı dilde eğitim veren programların sayısı artırılacak, yükseköğretim kurumlarının uluslararası öğrencilere yönelik barınma imkânları geliştirilecek ve uluslararasılaşmada kurumsal kapasite artırılacaktır (On Birinci Kalkınma Planı, s.143).*

Uluslararasılaşma ile ilgili olarak mevcut durum resmi veriler ışığında incelendiğinde Yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşma bağlamında Türkiye'de faaliyet gösteren yükseköğretim kurumlarında 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında 198 üniversitede 223.978 yabancı uyruklu öğrenci öğrenim görmüştür. Öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenci sayısı 1.000 ve üzeri olan üniversite sayısı 69'dur. Yalnızca bir üniversitenin yabancı uyruklu öğrencisi olmamıştır (YÖK, 2022, s.89).

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin sosyal ve ekonomik durumları ile ilgili yapılan bu çalışmada öğrencilerin mevcut sağlık, sosyal ve ekonomik durumları incelenmiştir. Bu amaçla Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencelerin uyrukları, yaş aralıkları, öğrenim gördükleri üniversiteye giriş şekilleri, sağlık sigortasına sahip olma durumları, ikamet şekilleri, öğrenim masraflarını karşılama yöntemi ve karşılaşılan zorluklar tespit edilmeye çalışılarak bir durum analizi yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın modeli nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (case study) olarak belirlenmiştir. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin nasıl işlediği ve çalıştığı hakkında sistematik bilgi toplamak için çoklu veri toplama kullanılarak o sistemin derinlemesine incelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşımdır (Chmiliar, 2010). Creswell (2007)'e göre durum çalışması; araştırmacının zaman içerisinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu çoklu

kaynakları içeren veri toplama araçları (gözlemler, görüşmeler, görsel-işitseller, dokümanlar, raporlar) ile derinlemesine incelediği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır.

Çalışmanın evreni olarak Türkiye Cumhuriyeti'nde 2021 yılında öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenceler olarak belirlenmiş, örneklem olarak random usulü ile ulaşılan 417 öğrenci kabul edilmiştir. Veriler, Ankara, İstanbul, Erzurum, Kocaeli, Düzce, Bursa, Amasya illerindeki Uluslararası öğrencilerden toplanmıştır.

BULGULAR

1. Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Uyrukları

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin otuz ayrı ülkenin uyruğuna bağlı oldukları tespit edilmiştir. Şekil 1'de görüldüğü üzere, dünyanın 5 kıtasında (Asya, Avrupa, Afrika, Güney Amerika, Kuzey Amerika) yer alan farklı ülkelerden gelerek Türkiye'de yükseköğrenim gören öğrenciler bulunmaktadır. Bu öğrencilerin uyruk ülkelerin bakıldığı zaman en fazla Somali, Cezayir ve Türkmenistan uyruğundan öğrencilerin bulunduğu; en az Portekiz, ABD, Japonya, Suudi Arabistan uyruklu öğrencilerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin geldikleri ülkelerin yer aldığı kıta açısından bir değerlendirme yapıldığında öğrencilerin yaklaşık %55'inin Asya ülkelerinden, %38'inin Afrika ülkelerinden %3'ünün Avrupa ülkelerinden, %3'ünün de Güney ve Kuzey Amerika kıtasında yer alan ülkelerden geldiği anlaşılmaktadır.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin uyrukları ile ilgili ayrıntılar Şekil 1'de gösterilmiştir.

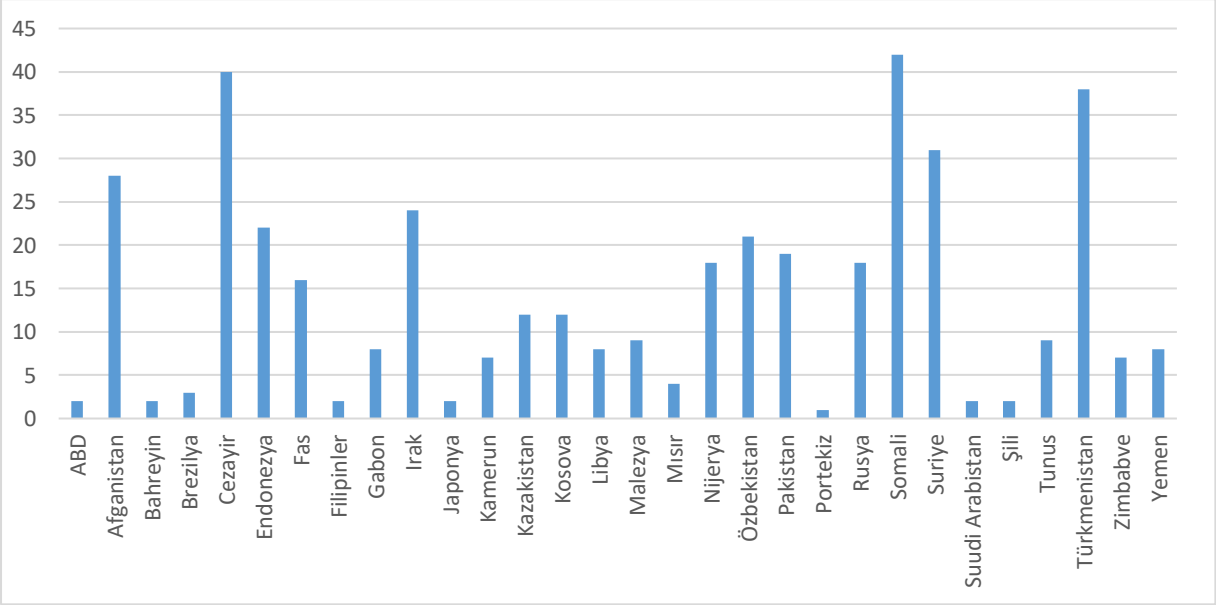

Şekil 1. Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Uyrukları.

2. **Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Yaş Aralıkları**

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencileri, farklı yaş gruplarından olmakla birlikte çoğunluğunun 19 yaş ile 22 yaş arasında olduğu, anlaşılmaktadır. Günay ve Günay'ın aktardığına göre (2016) OECD ülkelerinde

yükseköğretime kayıtlı öğrencilerin yaklaşık %80'ninin yaşı 25'den küçüktür. Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencelerin %77'sinin 25 yaş altı öğrencilerden oluştuğu anlaşılmaktadır.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaş aralıklar ayrıntılar Şekil 2'de gösterilmiştir.

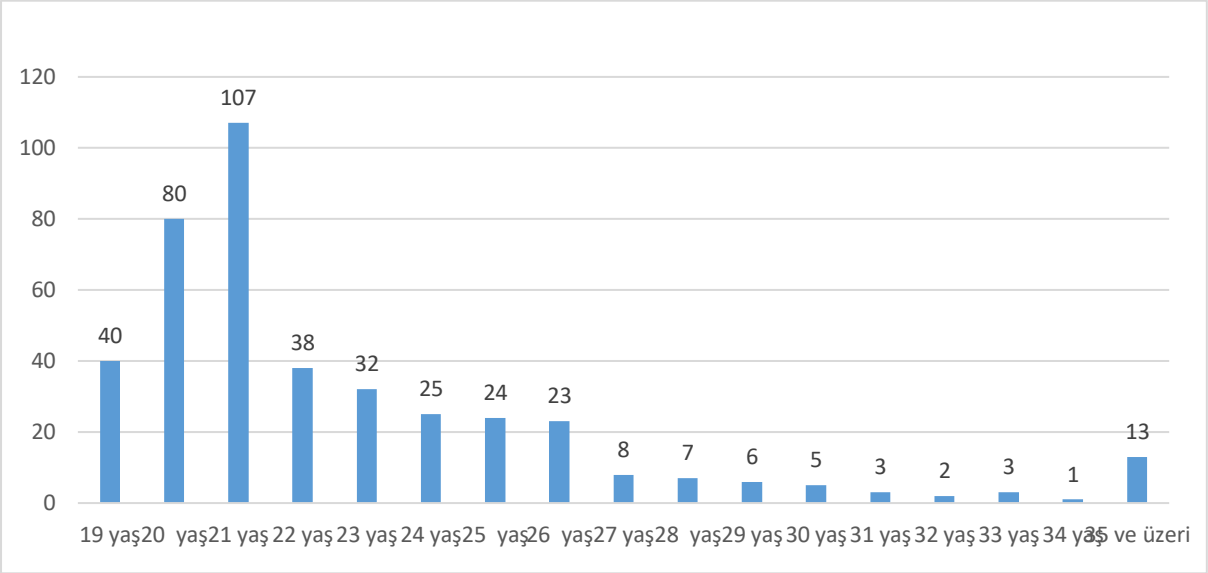

Şekil 2. Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Yaş Dağılımı.

3. **Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Cinsiyetleri**

Türkiye'de öğrenim gören ve çalışmaya dâhil olan uluslararası öğrencileri yaklaşık %68'inin erkek, %31'inin kadın olduğu anlaşılmıştır. Tablo 1'de anket çalışmasına katılan öğrencilerin cinsiyet durumu yer almaktadır.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin cinsiyet durumları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Ankete katılan uluslararası öğrencilerinin cinsiyete değişkenine göre durumu

Ankete katılın öğrencilerin cinsiyeti	**n**	**%**
Kadın	131	31,4
Erkek	284	68,1
Cevapsız	2	0,5
Toplam	417	100

4. **Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin, Öğrenim Gördüğü Yükseköğretim Kurumuna Kayıt Şekli**

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencileri yaklaşık %14,6'si diploma puanıyla, %69,5'i yükseköğretim kurumları tarafından yapılan yabancı uyruklu öğrenci sınavlarıyla, %8,4'ü SAT 1, GCE, ABITUR vb. uluslararası sınavlarla, %7.5'i de sınavsız olarak yükseköğretim kurumlarına kayıt yaptırmışlardır.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin öğrencilerinin öğrenim gördüğü yükseköğretim kurumunu kayıt şekli Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Ankete katılan uluslararası öğrencilerinin öğrenim gördüğü yükseköğretim kurumunu kayıt şekli

Öğrenim gördüğü kuruma kayıt şekli	n	%
Diploma puanı ile	61	14,6
Yükseköğretim kurumları tarafından yapılan YÖS Sınavı ile	290	69,5
Diğer sınav (SAT 1, GCE, ABITUR *vd.*)	35	8,4
Sınavsız	31	7,5
Toplam	417	100

5. Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Yıllık Ortalama Öğrenim Maliyeti

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaklaşık %80'inin 5.000,00 avronun altında bir maliyet ile akademik yılı tamamladığı, %15'inin 5.000,00 ile 10.000,00 avro yıllık maliyetinin olduğu, %1'lik bir kesimin de 20.000,00 avrodan ziyade bir maliyetinin olduğu anket verilerinden anlaşılmıştır.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin öğrencilerinin yıllık ortalama öğrenim maliyeti Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Ankete katılan uluslararası öğrencilerinin yıllık ortalama öğrenim maliyeti

Bir yıllık öğrenim maliyeti	n	%
5.000 Avrodan az	334	80,1
5.000 -10.000 Avro arası	63	15,1
10.000 – 15.000 Avro arası	15	3,6
15.000 – 20.000 Avro arası	3	0,7
20.000 Avrodan fazla	2	0,5
Toplam	417	100

6. Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin İkamet Durumları

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaklaşık %52'sinin kiralık dairelerde ikamet ettiği, %25'inin Kredi Yurtlar Kurumuna bağlı öğrenci yurtlarında %12'sinin özel öğrenci yurtlarda, %4'ünün geçici olarak arkadaşının yanında, %4'ünün akrabasının yanında kaldığı tespit edilmiştir. Bunların dışında kendi ailesine ait dairede, otel ve pansiyonlarda ikamet ettiklerini beyan edenlerin oranı da %2 civarında olduğu söylenebilir.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin öğrencilerinin ikamet / barınma durumları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Ankete katılan uluslararası öğrencilerinin ikamet/ barınma durumları.

İkamet / Barınma Durumları	n	%
Kiralık daire	218	52,3
Otel / pansiyon	6	1,4
Geçici olarak arkadaşımın yanında	18	4,4
Kendi evimizde	3	0,7
Özel yurtta	49	11,8
KYK Yurdunda	106	25,4
Akrabamda	17	4
Toplam	417	100

7. Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Öğrenim Giderlerin Karşılama Şekli

Türkiye'de öğrenim gören öğrencilerin yaklaşık %51'i öğrenim giderlerinin ailesi tarafından karşılandığını, %26'sının burs aldığını, %19'u yarı zamanlı bir işte çalışarak karşıladığını ifade etmiştir. %3 civarında öğrenci de borçlanmak suretiyle öğrenim giderlerini karşıladığını ifade etmiştir.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin öğrenim giderlerini karşılama yöntemleri Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5 Ankete katılan uluslararası öğrencilerinin öğrenim giderlerini karşılama şekilleri.

Öğrenim giderlerinin karşılanması	n	%
Yarı zamanlı bir işte çalışıyorum.	79	19
Borçlanma(Banka vb.) yoluyla karşılıyorum.	12	2,9
Ailem karşılıyor	214	51,3
Burs almaktayım	108	25,9
Diğer	4	0,9
Toplam	417	100

8. Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Sağlık Sigortası Durumları

Türkiye'de öğrenim gören öğrencilerin yaklaşık %73'ünün sağlık sigortasının bulunduğu ama %27'sinin herhangi bir sağlık güvencesinin olmadığı tespit edilmiştir.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin sağlık sigortası durumu Tablo 6'te gösterilmiştir.

Tablo 6. Ankete katılan uluslararası öğrencilerinin sağlık sigortasına sahip olma durumları.

Sağlık sigortası durumu	n	%
Bir sağlık sigortam var	306	73
Bir sağlık sigortam yok	111	27
Toplam	417	100

9. Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Öğrenim Sırasında Karşılaştığı Zorluklar

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin %37'sinin ekonomik zorluklarla, %17'sinin okula uyum sorunu ile %12'sinin ikamet zorluğuyla, %2'sinin öğrenim vizesi ve kayıt zorluğuyla karşılaştığı anlaşılmaktadır. Yaklaşık %1,5 oranında öğrenci de herhangi bir zorlukla karşılaşmadığını ifade etmiştir.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin öğrenim sırasında karşılaştıkları zorluklar Tablo 7'te gösterilmiştir.

Tablo 7. Ankete katılan uluslararası öğrencilerinin öğrenim sırasında karşılaştığı zorluklar.

Karşılaşılan zorluklar	n	%
Öğrenim vizesi ve okula kayıt	8	1,9
Ekonomik zorluklar	158	37,9
Dil zorluğu	76	18,2
Konaklama	49	11,8
Okula adaptasyon	72	17,3
Zorluk yaşamadım	6	1,4
Diğer	48	11,5
Toplam	417	100

TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin dünyanın 5 kıtasından (Asya, Avrupa, Afrika, Güney Amerika, Kuzey Amerika), farklı coğrafya ve kültürlerden geldiği anlaşılmıştır. Bu öğrencilerin yaklaşık %56'sının Asya'nın, %38'inin Afrika'nın değişik ülkelerinden geldiği, Türkiye'ye öğrenim için en az, Amerika kıtasından öğrenci geldiği anlaşılmıştır. Ülkeler bazında konu değerlendirildiğinden Türkiye'de en fazla Somali, Cezayir ve Türkmenistan gibi ülkelerden öğrenci bulunduğu halde Portekiz, ABD, Japonya, Suudi Arabistan gibi ülkelerden gelen öğrenci sayısı oldukça azdır. Bu verilerden Türkiye'nin bazı Asya ve Afrika ülkelerinin uyruğuna mensup öğrenciler tarafından cazip olduğu, ancak ekonomik ve demokratik gelişmişlik düzeyi yüksek kabul edilen Avrupa ülkeleri ve Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Kuveyt gibi ekonomik imkânlara sahip ülkelerin vatandaşları tarafından cezbedici olmadığı sonucu çıkarılabilir.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin %77'sinin 25 yaş altı öğrencilerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu oran OECD ülkelerinde öğrenim gören yükseköğretim öğrencilerinin yaş ortalamaları ile uyumludur. Günay ve Günay (2016)'ın aktardığına göre, OECD ülkelerinde yükseköğretime kayıtlı öğrencilerin yaklaşık %80'ninin yaşı 25'den küçüktür.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencileri farklı kabul şekilleri ile öğrenim gördüğü kurumları kabul edildikleri, kabul şartlarında bir uygulama birliğinin bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu öğrencilerin yaklaşık %14,6'si diploma puanıyla, %69,5'i yükseköğretim kurumları tarafından yapılan Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı'yla, %8,4'ü SAT 1, GCE, ABITUR vb. uluslararası sınavlarla %7.5'i de sınavsız olarak yükseköğretim kurumlarına kayıt yaptırdığı sonucuna varılmıştır.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaklaşık %80'inin 5.000,00 avronun altında bir maliyet ile akademik yılı tamamladığı, %15'inin 5.000,00 ile 10.000,00 avro yıllık maliyetinin olduğu, %1'lik bir kesimin de 20.000,00 avrodan ziyade bir maliyetinin olduğu, öğrenim maliyetlerindeki bu farklılığın devlet ve vakıf üniversiteleri arasında mevcut olan öğrenim maliyeti farkından, öğrencilere sunulan imkânların ücretlendirme farkından ve öğrencilerin ikamet şartlarında yer alan değişkenlerden kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin barınma / ikamet şartları da çok çeşitlilik göstermektedir. Öğrencilerin yaklaşık %52'sinin kiralık dairelerde ikamet ettiği, %25'inin Kredi Yurtlar Kurumuna bağlı öğrenci yurtlarında, %12'sinin özel öğrenci yurtlarda, %4'ünün geçici olarak arkadaşının yanında, %4'ünün akrabasının yanında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunların dışında kendi ailesine ait dairede, otel ve pansiyonlarda kalmak suretiyle ikamet ve barınma imkânlarını sağladığını beyan edenlerin oranı %2 civarında bulunmuştur. İkamet / barınma yollarının farklı olmasını, yurt ve burs imkânlarındaki farklılık ve öğrencilerin ekonomik durumlarındaki değişkenlikle izah etmek mümkündür.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaklaşık %51'i öğrenim giderlerinin ailesi tarafından karşılandığını, %26'sı burs aldığını, %19'u yarı zamanlı bir işte çalışarak karşıladığını, %3 civarında öğrenci de borçlanmak suretiyle öğrenim giderlerini karşıladığını ifade etmiştir. Uluslararası öğrencilerin Türkiye'de kısmi zamanlı bir işte çalışması mümkündür. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve 6735 sayılı

Uluslararası İşgücü Kanunu hükümlerince Türkiye'de bir yükseköğretim kurumunda örgün öğretim programlarına kayıtlı yabancı öğrencilerden ön lisans ve lisans düzeyinde öğrenim görmekte olanlar, öğrenimlerinin ilk yılının tamamlanmasından sonra çalışma iznine başvurabilir ve 4857 sayılı İş Kanunu uyarınca kısmi süreli çalışabilirler. Örgün öğretim programlarına kayıtlı lisansüstü öğrenciler için bu sınırlamalar uygulanmaz (m. 19).

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaklaşık %73'ünün sağlık sigortasının bulunduğu ama %27'sinin herhangi bir sağlık güvencesinin olmadığı tespit edilmiştir. 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 60. Maddesi hükümlerine göre, öğrenim gören uluslararası öğrenciler herhangi bir şart aranmaksızın ilk kayıt tarihinden itibaren üç ay içinde talepte bulunmaları hâlinde genel sağlık sigortalısı olurlar (m. 60). Uluslararası öğrencilerinin genel sağlık sigortası konusunda yeterli bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun genel sağlık sigortasına sahip olmasını, yeni aynı konunun Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu kararı ile burslandırılan uluslararası öğrencilerin bildirimleri ise Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı veya Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu tarafından görevlendirilen kurum tarafından yapılmasıyla (m. 61) açıklanabilir.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin %37'sinin ekonomik zorluklarla, %17'sinin okula uyum sorunu ile %12'sinin ikamet zorluğuyla, %2'sinin öğrenim vizesi ve kayıt zorluğuyla karşılaştığı anlaşılmaktadır. Yaklaşık %1,5 oranında öğrenci de herhangi bir zorlukla karşılaşmadığını ifade etmiştir.

ÖNERİLER

On Birinci Kalkınma Planı'nda yer alan hedefler doğrultusunda Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin sayı niteliğinin arttırılması için yükseköğretim kurumları tarafından ekonomik ve demokratik gelişmişlik düzeyi yüksek kabul edilen Avrupa ülkeleri ile kurulan iş birliği arttırılmalıdır.

Uluslararası öğrencilerin üniversitelere kabulünde uygulama birliği sağlayacak ve kişisel inisiyatifleri engelleyecek yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Uluslararası öğrencilerin öğrenim harçları, devlet ve vakıf üniversiteleri kapsayacak biçimde, aynı tür programlarda aynı öğrenim harçlarının alınması yasal düzenlemelerle sağlanmalıdır. Devlet ve vakıf üniversitelerinde, uluslararası öğrencilere sunulan hizmet standartları belirlenmeli ve uluslararası öğrencilerin aynı hizmeti, yerelden kaynaklanan maliyet farkları dışında, birbirine yakın öğrenim harçları ile alması sağlanmalıdır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu çerçevesinde, Yükseköğretim Denetleme Kurulu tarafından her yıl yapılan denetimlerde, üniversitelerin uluslararasılaşma düzeyleri, uluslararası öğrenci sayıları, uluslararası öğrencilerden alının harçları ve sair ücretler ile uluslararası öğrencilere sunulan hizmetler, önceden belirlenmiş hizmet standartlarına göre denetlenmelidir.

Değerler her toplumun parmak izleridir. Toplum değerlere kendi karakteristik özelliklerini yansıtır (Alyılmaz ve Şahin, 2019, s.415). Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin barınma / ikamet şartları ile ilgili olarak

gerek devletin ilgili kurumlarınca gerekse vakıf ve derneklerce yapılan çalışlar, uluslararası öğrencilerin Türk kültürel değerlerine uyumunu sağlayacak şekilde sağlanmalıdır.

Yapılan araştırmada Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin %19'unun yarı zamanlı bir işte çalıştığı anlaşılmıştır. Bu öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti kanunlarının uygun gördüğü şekilde, haftada yirmi dört saati geçmeyecek şekilde ve çalışma iznine tabi şekilde çalışabilmesi için ilgili kurumlar tarafından bilgilendirme yapılmalıdır.

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin %27'sinin herhangi bir sağlık güvencesinin olmadığı tespit edilmiştir. 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu çerçevesinde uluslararası öğrencilerin sağlık güvencesine kavuşması için öğrenciler kayıt sırasında ve sonrasında bilgilendirilmelidir.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu (YÖK,2022, s. 90) verilerine göre Türkiye Cumhuriyetinde öğrenim gören uluslararası öğrenci sayısı yıldan yıla düzenli olarak artmaktır. Bu sayılar arttıkça problemler de artabilir ve çeşitlenebilir. Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaşadıkları sosyal, kültürel, sağlık ve ekonomik zorlukları ile daha geniş çalışmalar yapılmalı ve öğrencilerin daha güvenli sağlık, sosyal, ekonomik, eğitim vb. şartlarda eğitim hayatını sürdürmeleri için çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Alyılmaz, C. ve Şahin, H. (2019). Yahya Kemal Beyatlı'nın eserlerinin eğitsel değerler açısından değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 7(2), 402-418*

Chmiliar, l. (2010). Multiple-case designs. In A. J. Mills, G. Eurepas & E. Wiebe (Eds.), Encyclopedia of case study research (pp 582-583). *USA: SAGE Publications.*

Creswell, J. W. (2007). Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches (2. Baskı). *USA: SAGE Publications.*

Çetinkaya, R.(2017). *Yükseköğretimin finansmanı; Türkiye'deki yükseköğretimde eğitim harcamalarının etkinliğini arttırmaya yönelik bir model önerisi*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]Çankırı Karatekin Üniversitesi.

Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.

Günay D. ve Günay A. (2016). Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretim Okullaşma Oranları ve Gelişmeler, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, Nisan 2016; s: 13-30

https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf adresinden alınmıştır.
On Birinci Kalkınma Planı (2019 -2023):

Özekicioğlu, S. (2013). Yükseköğretimin Finansmanında Güncel Yaklaşımlar: Borçlanma İle Finansman. İstanbul: Derin Yayınları.

YÖK, (2022). Üniversite izleme ve değerlendirme genel raporu-2022, https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2022/2022-universite-izleme-ve-degerlendirme-genel-raporu.pdf adresinden alınmıştır.